

**Videnscenter på Ældreområdet
Elektronisk Nyhedsbrev
DEMENS NR. 14
Juni 2006**

FRA LÆSERNE

Specialestuderende søger om hjælp vedr. FTD

NYHEDER

**Glimt fra Demensdagene i Bella Centret 2006:
Frontaldemens - en håndbog
Tidlig opsporing af demens
Grøn omsorg for yngre demente i Aalborg Kommune
DAISY-undersøgelsen
Praktisk brug af farver
Håndbog om Grøn Omsorg
Økonomisk støtte til aktiviteter for personer med demens
Dvd om demensindsats i DK
Reminiscens
Nye kommuner og samarbejdet om demens
Unge og demens**

Øvrige nyheder:

**Mekanisk kærlighed
Særtryk af Månedsskrift for Praktisk Lægegerning
Demenskoordinatorer skriver ny bog**

KURSER OG KONFERENCER

Masterstudie om demens

FORSKNING OG UDVIKLING

**Demens og brug af magt
Er demens arvelig?**

Specialestuderende søger om hjælp vedr. FTD

Hej,

Jeg sidder og skriver speciale om de sproglige varianter af Frontallapdemens. I den forbindelse kan I måske hjælpe mig med fakta eller henvisninger til, hvor jeg kan søge mere viden:

1. Forekomsten af FTD og forekomsten af varianter med primært sproglige symptomer "PPA/SD".
2. Har I kendskab til, hvorvidt der er logopæder i DK som arbejder med demente (AD)?

1000 tak for hjælpen!

Kirsten Staur - telefon 44 66 24 84 eller <mailto:staur@privat.dk>

GLIMT FRA DEMENSDAGENE I BELLA CENTRET 2006:

Frontaldemens - en håndbog

I forbindelse med DemensDagene i Bella Centret 2006 blev der udgivet en håndbog om frontaldemens, skrevet af Else Melin og Rolf Bang Olsen. Desuden har overlæge Steen Hasselbalch bidraget til bogen. Omsorgsorganisationernes Samråd og Sygekassernes Helsefond står bag udgivelsen. Forfatterne har ønsket at kaste lys over mange af de spørgsmål, der rejser sig for familie og venner, når en af de nærmeste rammes af skade i frontallapperne. For medarbejderne tænkes bogen anvendt som guide til forståelse af, hvad der kan være med til at gøre hverdagen bedre for den ramte.

Det fremhæves, at mens viden om demens efterhånden er blevet temmelig udbredt, er der betydelig mindre viden om frontaldemens, og at det først er i de seneste årtier, at forskningen har koncentreret sig om denne type demens. Ved frontaldemens (FTD) er der tale om en demenssygdom, som i højere grad end andre demensformer, rammer personligheden. Det er forandringer i hjernens frontallapper og temporallapper, der har lagt navn til lidelsen frontotemporal demens (FTD). Sygdommen debuterer ofte tidligt og med manglende stabilitet i humør: angst, depression eller sentimentalitet, hvilket ofte i første række fører til kontakt med psykiatrisk afdeling. Symptomer, der almindeligvis forekommer ved frontaldemens, er ændring af spisevaner i retning af øget behov for mad og søde sager, øget forbrug af alkohol, rigiditet, fiksering i rutiner, egoisme og manglende sygdomsindsigt. I nogle tilfælde udvikler den demensramte en grænseoverskridende og krænkende adfærd. Det nævnes i bogen, at frontaldemens kaldes "den omvendte demens", fordi personligheden rammes først, og at mennesker med frontaldemens bevarer funktioner som hukommelse, koncentration, sprog, logik, orientering og praktiske evner, intakt i længere tid.

Bogen indeholder kapitler om den normale hjernes funktion og om det,

der sker, når den begynder at degenerere, symptomer og diagnostik. Bogen giver eksempler på kendte personer fra historien, som sandsynligvis havde frontallidelse og på, hvordan afvigere er blevet behandlet igennem tiden. Frontale lidelser gennemgås i bred forstand og dernæst demens og frontaldemens, hvor symptomer og udredning gennemgås. Bogen slutter med flere kapitler om, hvordan man reagerer hensigtsmæssigt både for at give god omsorg og også passe på sig selv. Der peges på, at personale, som arbejder med frontaldemente er særligt udsatte for stress og udbændthed, et tema, der også behandles i et af kapitlerne.

I afsnittet omsorg og demens fremhæves principper for god omsorg, som faktisk ligger tæt op ad god omsorg i tilfælde af andre demensårsager. Men med en markering af, at man med en frontaldemens har større behov for at være i små grupper, og at der kræves særlige kvalifikationer i forhold til en god kommunikation. Dialog er særligt vanskelig her, og diktater skal afleveres. Et afsnit bærer overskriften: "Alt er ikke FTD!" Her manes den omsiggribende tendens i jorden (red.) til at tale om frontalt præg, så snart borgere eller beboere bliver usamarbejdsvillige, og man forstår, at der er behov for grundige analyser og udredning. Der kan være mange årsager til frontallapslidelser, og når der forekommer tegn på frontal lidelse, bliver spørgsmålet, hvad der er den bagvedliggende årsag.

Der er mange illustrationer, hvoraf en del - i min udgave - er behæftet med manglende y'er, hvilket dog er uden betydning, når man har fundet ud af fidusen! Kapitlerne kan læses separat - hvilket passer godt til intentionen om at skabe en håndbog, og da sproget er letlæseligt, er dette en bog, som mange kan få glæde af.

Frontaldemens - en håndbog af Else Melin og Rolf Bang Olsen, 232 sider koster 250 kr. Den kan bestilles telefonisk på 3877 0720 eller på <http://www.os-samraad.dk/Forlag>

Tidlig opsporing af demens

Det er usikkert, hvor tidligt diagnosen kan stilles, og flere indlæg på DemensDagene var forbeholdne overfor egentlige tidlige screeninger. Dels mangler der nøjagtige tests til hurtigt at konstatere sygdommen, og dels ved vi for lidt om behandlingseffekten, sagde professor Kjeld Møller Pedersen, Syddansk Universitet. Overlæge dr.med. Carsten Hendriksen, Københavns Universitet talte om forebyggende hjemmebesøg, hvor målet blandt andet er at skabe tillid gennem en god dialog. Ved mistanke om demens er samspillet mellem den forebyggende medarbejder og praktiserende læge helt centralt. Praktiserende læge Jørgen Peter Ærthøj, fra Kvalitetsenheden for Almen Praksis, Nordjyllands Amt sagde nej tak til

tidlig opsporing og ja tak til opmærksomhed og nænsomhed. Beslutning om udredning foretages af personen selv - "vores velmenende argumenter for, at det er godt at have en demensdiagnose, overstiger ikke borgerens selvbestemmelsesret!". Jørgen Peter Ærthøj pointerede, at man altid skal tage henvendelser om hukommelsesproblemer og ændret adfærd alvorligt - og tale med pårørende. I øvrigt henvises til en ny vejledning, som praktiserende læger kan benytte ved mistanke om kognitive svigt. Demens er en folkesygdom, som skal behandles i primær sektor - og med såkaldt "shared care" i demensudredningen, hvor sekundær sektor er konsulenter og rådgivere.

Kilde: Plenumforelæsninger på DemensDagene

Grøn omsorg for yngre demente i Aalborg Kommune

Houstruphus er et aktivitets- og netværkstilbud for yngre borgere med demens og deres pårørende. Det ligger i et lille hus i Hammer Bakker, "så langt inde i skoven, at man ikke forstyrres af biler og anden støj". Der er to bygninger: stuehuset og en lille lade. Projektet blev startet i 2004, og det er blevet evalueret i perioden sept. 2005 til og med dec. 2005 af sociolog Jens Chr. Borglum. Formålet var at evaluere hvilken effekt, det har haft at flytte tilbuddet fra en etværelses lejlighed på et plejehjem til et hus i skoven. Om brugernes ressourcer og livskvalitet styrkes på grund af de nye rammer. Konklusionen er, at "aktivitets- og netværkstilbuddet er med til at styrke den enkeltes livskvalitet og de mentale, fysiske og sociale ressourcer, igennem oplevelser af særlig positiv karakter... Houstruphus er med til at give brugerne en fremtid og et personligt handlerum."

Der er koblet 14 brugere (delt op i to grupper) på huset, fem dage om ugen. Mandage og torsdage fra kl. 12-19 og de tre øvrige hverdage fra kl. 11-16. Gruppens deltagere har demens i forskellig grad og forskellige diagnoser, men man søger at sætte brugere sammen, hvis behov og evner passer bedst muligt sammen.

*Evalueringsrapporten på 30 sider hedder: Houstruphus - grøn omsorg for yngre demente i Aalborg Kommune og er skrevet af sociolog Jens Chr. Borglum, <mailto:jc@alabur.dk>
Yderligere oplysninger om projektet ved demensleder Jette Paulin telefon 9931 5902, <mailto:jpa-aeldre@aalborg.dk>*

DAISY-undersøgelsen

Selvom man får en demensdiagnose, behøver alting ikke at gå i stå. Diagnosen demens kan stilles meget tidligere nu end for blot få år siden, og det betyder, at mennesker med en demensdiagnose i højere grad selv kan planlægge, hvordan fremtiden skal forme sig. På DemensDagene 2006 blev nogle af resultaterne fra den store danske DAISY-undersøgelse, hvor 330 deltagere har Alzheimers sygdom, præsenteret. Det viser sig blandt andet at være forskelligt, hvorledes demenslidende selv og deres familier vurderer situationen: Hvor 17% af de medvirkende demenslidende mener, at deres hukommelse er god, er det kun 3% af de pårørende, der har denne opfattelse. Samme tendens ses omkring oplevelse af livskvalitet, hvor de demenslidende placerer sig med tallet 76 på en skala fra 0-100, mens deres pårørende scorer dem en del lavere. DAISY-projektet slutter i 2008, og formålet med det fem-årige projekt er at undersøge mulighederne for at sætte tidligt ind med støtte til både demenslidende og pårørende. Andre undersøgelser har vist, at det er muligt at mindske belastningerne med den rette støtte.

Kilde : Plenumforelæsning på DemensDagene & Politiken 9. maj 2006

Praktisk brug af farver

Farver understøtter orienteringsevnen og kan være medvirkende til at forebygge magtanvendelse. Det skriver arkitekt Mette Terkildsen fra Dansk Farveinstitut. For eksempel kan man sætte egen identitetsfarve på dørens navneskilt, hvis det er vanskeligt for en demensramt person at genkende og finde indgangsdøren til sin bolig.

Mette Terkildsen samarbejder med konsulent Mette Borresen og kan træffes på telefon 7020 9978 eller på <mailto:info@danskfarveinstitut.dk>

Håndbog om Grøn Omsorg

I november 2006 udgiver Omsorgsorganisationernes Forlag håndbogen 'Grøn Omsorg' af Gerd Johnsen. I præsentationen af bogen fremhæves stikord som: dialog, oplevelse, livslyst, væren til, bevægelse, krop, sansning. Gerd Johnsen samarbejder også med OS om kurser i metoden "Grøn omsorg".

Se mere på <http://www.os-samraad.dk>

Økonomisk støtte til aktiviteter for personer med demens

Lundbeck Pharma A/S giver økonomisk støtte til aktiviteter, der kan gøre hverdagen lysere for patienter med depression og angst, skizofreni eller demens. I 2006 er der afsat 225.000 kr. til aktiviteter til gavn for patienter med disse lidelser. Initiativerne skal være tilknyttet offentlige danske institutioner og gives til støtte til - ikke som erstatning for - institutionernes aktivitetsbudgetter. Der er ansøgningsfrist den 15. marts og den 15. september hvert år.

Se mere på <http://www.lundbeck-pharma.dk>

Dvd om demensindsats i DK

I forbindelse med DemensDagene blev der udleveret et nyt informationsmateriale bestående af en præsentationsvideo og 10 filmreportager om forskellige danske initiativer på demensområdet. Reportagerne, der er på mellem 3 og 9 minutter, handler om: tidlig indsats og rådgivning til familier med demens, samarbejdsmodellen, frivillige aflastere, efteruddannelse, boligindretning, koordineret indsats, brug af socialpædagogiske metoder, reminiscens og yngre mennesker med demens. De enkelte filmklip kan ses uafhængigt af hinanden.

Jydsk Pædagogseminarium, Deluca Film og Udvikling og dokumentation står bag den nye dvd, der har titlen: Rundt om demensindsatsen – inspiration til en bedre hverdag for mennesker med demens, og er udgivet af Styrelsen for Social Service.

Yderligere information: Styrelsen for Social Service, telefon 6548 4000 eller <mailto:servicestyrelsen@servicestyrelsen.dk>

Reminiscens

Samvirkende Menighedsplejer har overtaget distributionen af erindringskasser fra Dansk Center for Reminiscens. Erindringskasserne udlånes til plejehjem, erindringsgrupper, besøgsvenner, aflastningstjenester og skoler over hele landet. Kasserne/kufferterne indeholder 10-40 forskellige ting om 44 forskellige temaer. Lånetiden er 14 dage, og hver institution kan låne fire kasser om året. Man kan bestille erindringskasser hver tirsdag og onsdag mellem kl. 10-14 på telefon 6612 1312

Yderligere information <http://www.menighedsplejer.dk> eller <mailto:Odense@menighedsplejer.dk>

Dansk Center for Reminiscens sælger fortsat rapporter, spil og plakater, som de har produceret. Blandt andet billedlotteri for mænd, fødselsdagsspil og "Fortæl - fortæl ... " et spil, der hjælper erindringen i gang.

Se mere på: <http://www.reminiscens.dk> eller <mailto:center@reminiscens.dk>

Nye kommuner og samarbejdet om demens

Skal arbejdet med samarbejdsmodellen fortsætte i de nye regionale og kommunale strukturer? Det gives der bud på i pjecen: "*Samarbejdsmodellen efter kommunalreformen*", der er udgivet af Styrelsen for Social Service. For at sikre et overblik for de parter, der p.t. er midt i samarbejdsmodelprojekter, gives anbefalinger til det fortsatte arbejde.

I de nuværende samarbejdsmodeller laves aftaler mellem amt og kommuner om, hvilke tilbud man som minimum vil give demente borgere og deres pårørende. Der skal være fælles servicetilbud for borgerne i storkommunen, og ved sammenlægning i de nye kommuner skal det sikres, at de tilbud man har forpligtet sig til at levere, er enslydende for alle i den nye kommune. Hvert regionsråd og kommunalbestyrelserne i de kommende storkommuner, skal forholde sig til, om man ønsker én fælles samarbejdsmodel eller flere sideløbende. Det fremhæves i pjecen, at det er vigtigt, at borgerne fra regionen sikres samme mulighed og kvalitet i udredningen, og derfor foreslås det, at der udpeges en person blandt det faglige personale som ansvarlig tovholder for demensområdet i samtlige storkommuner.

Download pjecen på <http://www.servicestyrelsen.dk>

Unge og demens

Psykiatrifondens forlag har en ny bog på vej, om unge og demens. Det er Marianne Engel og Steen Kabel, som står bag undervisningsbogen, der vil være målrettet børn og unge. I en omtale står der: "*Det kan være svært at være vidne til, at en bedsteforælder, som man er glad for og har haft mange gode oplevelser sammen med, ændrer adfærd på grund af demens... Hvornår er man dement - og hvornår er man bare gammel? Og hvad vil det sige at være dement? Dette er nogle af de spørgsmål, som bogen vil give svar på.*"

Bogen indeholder casehistorier med fakta om demens, opgaver til eleverne, lærervejledning, gode råd til pårørende og yderligere information.

Bogen "Unge og demens" af Marianne Engel og Steen Kabel kan købes for 90 kr. + 38 kr. i forsendelse. Den fremsendes efter udgivelsen i september ved bestilling til PsykiatriFonden, Carl Nielsens Allé 9, 2100 København Ø

ØVRIGE NYHEDER:

Mekanisk kærlighed

En universitetsuddannet japaner ved navn Takanori Shibata har udviklet en selskabs-robot kaldet Paro, med form som en sæl. Med sin vægt på 2,7 kilo og en længde på 54 cm, er den et stykke mekanik i spædbarnsstørrelse. Dens pels er hvid og syntetisk, så den ikke generer allergikere. Paro reagerer på kærtegn ved hjælp af en række sensorer. Afhængigt af, hvor nænsomt Paro nusses, afgives en række pivelyde – fra højlydt klagesang til at spinde og misse med de brune øjne og blafre med lufferne.

Ifølge den japanske ingeniør har otte ud af ni plejehjemsbeboere, der har kælet med Paro, fået det bedre. Takanori Shibata hævder, at robot-sælen kan kurere demens, og det er hans vision, at denne verden skal have en robot-sæl for hver femte ældre menneske. Det var særligt kvinder over 60 år og de, som i forvejen holdt af kæledyr, der reagerede positivt på sælen. Robotingeniøren siger: *Vi har testet den i øst og vest, i muslimske lande og i kristne og med samme resultat. Alle steder går Paro ind og vækker følelser, som var den et rigtigt kæledyr. Den løser op, skaber minder og giver trykthed – uden afføring, allergi og risiko for bid og krads.*

Sæl-robotten blev præsenteret på en konference i Bella Centret kaldet "Global Aging". Konferencen var arrangeret af Ældresagen. Hjerneforsker Albert Gjedde fra Århus Universitet udtaler, at man ved demens kan have behov for sansepåvirkninger, og at babysælen kan give påvirkninger, der minder om et eller andet fra tidligere i livet.

Takanori Shibatas arbejde i Japan følges af en dokumentarist ved navn Phie Abo. Hun forventer at være færdig med en film kaldet "Mechanical Love" i efteråret 2007. Temaet er kærlighedsrelationer mellem mennesker og maskiner.

Kilder: Politiken 31. maj 2006 & Jyllands Posten 11. Juni 2006

Særtryk af Månedsskrift for Praktisk Lægegerning

I et særtryk kaldet Demens bringes en række artikler vedrørende demens, som er skrevet og bragt i Månedsskrift for Praktisk Lægegerning i 2005. Bogen indeholder 13 forskellige artikler og blandt forfatterne kan nævnes Jens Kronborg Djernes, Per Torpdahl, Niels C. Gulmann og Ole Bjørn Skausig.

'Demens' er på 174 sider og koster 229,- kr. inklusive moms og porto. Bestilling på fax 3526 0415 eller via <http://www.mpl.dk>

Demenskoordinatorer skriver ny bog

I bogen "*Demens på rette vej*" beskriver demenskoordinatorerne Johnna Baggers og Agnete Andreasen sammen med musikterapeut Astrid Faaborg Jensen og fysioterapeut Lotte Dyrbye demensomsorg. Else Steenbuch Yde, som er indehaver af forlaget Zalamanca, står bag udgivelsen. Bogen anbefales af Carsten Vagn-Hansen til de, der arbejder i ældreomsorgen og til politikere.

"Demens på rette vej" koster 188,- kr. og kan bestilles på <http://www.zalamanca.dk> eller på fax: 9793 4853

Masterstudie om demens

På universitetet i Stirling, Skotland kan man tage videreuddannelse i demens på op til masterniveau. Uddannelsen er bygget op med moduler, der kan tages ved siden af ens daglige arbejde. Man læser ved hjælp af 'distance learning materials' og en tilhørende hjemmeside. Masterstudiet tager fire år på denne måde, men man kan også tage enkeltmoduler.

Se mere på: <http://www.dass.stir.ac.uk/sections/sspandc/courses.php> eller kontakt Catherine Fletcher på <mailto:c.m.r.fletcher@stir.ac.uk>

Demens og brug af magt

2.000 personer i ældreplejen skal efteruddannes i, hvordan de undgår fysisk magt samt i pejlesystemer og alarmer til såkaldt "dørsøgende" demente beboere. Socialministeriet har bevilget næsten syv millioner

kroner til efteruddannelserne, som Jydsk Pædagogseminarium og Rådgivningsafdelingen i Aalborg Kommune skal være ansvarlige for. Alzheimerforeningen hilser efteruddannelse af plejepersonalet velkommen: *"Mange af de tilfælde, hvor der i dag anvendes magt, vil kunne undgås, hvis personalet lærer at tolke de dementes signaler"*, siger landsformand Aase Stær. Også plejehjemsledernes formand, Erik Lehm er tilfreds med initiativet: *"Al praksis viser, at steder med et veluddannet personale og en pædagogisk tilgang, fungerer langt bedre end steder med en traditionel tilgang til plejen. Det er ikke værdigt for de demente, at der anvendes magt"*.

Baggrunden for bevillingen er et forsøg, hvor udvalgte medarbejdere fra plejeenheder i syv kommuner er blevet undervist i at arbejde uden brug af elektroniske sporingsmidler og med en målrettet social-pædagogisk indsats over for demensramte borgere, med det mål at forebygge magtanvendelse.

I forsøget som er evalueret af firmaet Muusmann Research & Consulting, har man målt på såkaldte før-og-efter situationer. Der er indsamlet data fra det personale i plejeenhederne, der indgår i kompetenceudviklingsforløbet via spørgeskemaer og fra en fokusgruppesamtale med udvalgte medarbejdere. Efter uddannelsesforløbet blev der igen indsamlet data via spørgeskemaer, lavet fokusgruppeinterview af medarbejdere og pårørende og desuden analyseret på 70 forløbsbeskrivelser i dagbøger.

Resultaterne viser en markant nedgang i omfanget af magtanvendelse over for demensramte borgere hos det personale, som har gennemgået uddannelsen. Hvor op til 39% af personalet før undervisningen jævnligt havde episoder med magtanvendelse, er dette tal faldet til 10% et halvt år efter undervisningen. Og hvor der før forsøget kunne ses forskelle i kommunernes anvendelse af magt, har denne forskel udjævnet sig efter et halvt år, så der ikke længere kan ses nogen forskel i store og små kommuners magtanvendelse. Faldet i magtanvendelse er sket både i indegrupper og i ude-grupper. Det ser ud til, at anvendelse af socialpædagogiske metoder og forebyggelse falder igen efter et halvt år – men det er en effekt, man i evalueringsrapporten forklarer med en mere positiv spiral, som den demensramte borger og personalet er kommet ind i: *"Beboerne er blevet mere trygge og rolige ved personalet, og derved opstår der færre situationer, hvor man må sætte ind med særlige tiltag eller afledninger"*. I forbindelse med hygiejnesituationer er det dog fortsat vanskeligt for personalet at undgå magtanvendelse, og det generelle billede er her, at der ikke sker systematisk indberetning af magtanvendelsestilfælde.

Tre forhold fremhæves som væsentlige for den opnåede effekt:

- Ledelsesmæssigt fokus og "kvalitet"
- Personalets åbenhed over for at adoptere nye metoder og nye

holdninger

- Organisatoriske rammer, herunder sikring af understøttende foranstaltninger til implementeringsforløbet

I evalueringsrapportens anbefalinger foreslås, at der lokalt og systematisk gennemføres tilsvarende initiativer. Men det understreges "at gennemførelse af undervisningsforløb ikke er tilstrækkeligt. Det er nødvendigt at koble undervisningen sammen med en implementeringsproces, opmærksomhed fra ledelsen og at skabe et læringsmiljø til sikring af det etiske værdigrundlag, der nødvendigvis må være udgangspunktet for arbejdet med demensramte."

Evalueringsrapporten (77 sider) kan downloades på:

[http://www.social.dk/media/Servicestyrelsen/Publikationer/2006/PDF/soci
alpaedagogik_magtanvendelse.htm](http://www.social.dk/media/Servicestyrelsen/Publikationer/2006/PDF/soci
alpaedagogik_magtanvendelse.htm)

Kilder: Jyllandsposten den 18. maj 2006 & <http://www.social.dk>

Er demens arvelig?

Overlæge Jørgen Nielsen fra Hukommelseskliniken på Rigshospitalet skriver i Alzheimerforeningens "Magasinet Demens", at arveligheden for sygdommen Alzheimer er så lille som 3%. Han skriver, at kun hvis man kan registrere 2-3 syge personer i lige familie, er der grund til at blive undersøgt. Og i alle tilfælde er det en lang, besværlig og ikke alt for sikker proces, man skal igennem.

Kilde: Magasinet Demens, nr. 4 2005